

Maria Wtorkowska

"Učimo poljski. Poljski pravopis za početnike", Barbara Kryžan-Stanojević, Ivana Maslač, Jolanta Sychowska-Kavedžija, Dominika Kaniecka, Zagrzeb 2008 : [recenzja]

Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców 18, 437-440

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

podręcznik, w którym zagadnienia językowe zostały umieszczone w społeczno-kulturowej otoczkę, atrakcyjnej dla odbiorców w wieku 9–11 lat.

Jest to podręcznik nowoczesny, napisany z myślą o kształtowaniu „interkulturowych rozmówców” z ciekawością odkrywających świat Innych i nieustannie poddających refleksji wartości obecne we własnej kulturze.

Maria Wtorkowska

Barbara Kryżan-Stanojević, Ivana Maslač, Jolanta Sychowska-Kavedžija, Dominika Kaniecka, *Učimo poljski. Poljski pravopis za početnike*, FF-Press, Zagreb 2008, ss. 157

Język polski na Wydziale Filozoficznym w Zagrzebiu (Filozofski fakultet u Zagrebu) ma długą tradycję, gdyż od 1919 r. działał tam najpierw lektorat języka polskiego, potem od 1966 r. kierunek studia polonistyczne. W 2008 r. w tamtejszym Instytucie Języków i Literatur Zachodniosłowiańskich (Odsjek za zapadnoslavenske jezike i književnosti) dzięki wydawnictwu FF-Press nakładem 700 egzemplarzy wyszła *Polska ortografija dla početkujućih (Poljski pravopis za početnike)* czterech autorek – Barbary Kryżan-Stanojević, Ivany Maslač, Jolanty Sychowskiej-Kavedžiji i Dominiki Kanieckiej. Podręcznik jest przeznaczony dla studentów studiujących język polski na chorwackich uczelniach, którzy według klasyfikacji międzynarodowej opanowali polszczyznę na poziomie B1. Powstał w wyniku wieloletnich doświadczeń autorek w nauczaniu języka polskiego chorwackich studentów, w tym też nauczaniu zasad polskiej ortografii. Dobrą stroną podręcznika jest to, że autorki nie prezentują polskich zasad ortograficznych tak, jak zwykle czynione jest w pracach przeznaczonych dla polskiego odbiorcy, ale przystosowują ich prezentację do potrzeb chorwackiego użytkownika polszczyzny.

Podręcznik ma ułatwić opanowanie przez chorwackich studentów polonistyki polskich zasad ortograficznych i umiejętności ich praktycznego zastosowania. Do tego służą zawarte w nim dyktanda, które – jak słusznie twierdzą autorki – umożliwią studentom prawidłowe odczytanie tekstu, rozumienie tekstu ze słuchu oraz identyfikację kodu dźwiękowego i pisanego.

W podręczniku znajdziemy objaśnienia polskich zasad ortograficznych, a szczególnie zagadnień sprawiających problemy chorwackim studentom przyswajającym polszczyznę, a które najczęściej wynikają ze zjawiska interferencji obu języków. Autorki, świadome tych trudności, tak ułożyły materiał, aby umożliwić studentom ćwiczenia i samodzielne opanowywanie ortografii polskiej, co oczywiście nie wyklucza wykorzystania podręcznika przez nauczyciela w jego pracy dydaktycznej.

W części wstępnej (*Uvodni dio* – s. 9–18) zawarte są wiadomości, dotyczące polskiego alfabetu (*Poljska abeceda* – s. 11–13) oraz polskiej wymowy w porównaniu z chorwacką (*Poljski izgovor u usporedbi s hrvatskim* – s. 14). Autorki przedstawiają m. in. wymowę nazw liter, zapis liter drukowanych i pisanych, przede wszystkim jednak koncentrują się na cechach różniących oba alfabety (np. wymowa geminat, dwuznaki, różna wymowa samogłosek nosowych, niesylabotwórcza rola polskiego *r* czy miękcząca funkcja samogłoski *i*) – i właśnie to kontrastywne ujęcie jest dużą zaletą podręcznika. Autorki za pomocą tabeli przedstawiły także różne warianty wymowy poszczególnych głosek, w zależności od ich pozycji w wyrazie, transkrypcję wybranych wyrazów oraz przekład na chorwacki ich znaczenia. Na szczególną uwagę i pochwałę zasługuje również zamieszczenie w tabeli chorwackich wyrazów, w których głoski artykułowane są podobnie lub identycznie z polskimi. Takie zestawienie jest dla chorwackiego odbiorcy bardzo przejrzyste i umożliwia naukę samodzielną, bez pomocy nauczyciela.

W podręczniku autorki wydzieliły cztery zasadnicze części. Pierwsza (*Pravopisne zamršenosti: osnovne spoznaje o poljskem pravopisu* – s. 19–60) wyjaśnia zasady polskiej ortografii. Poszczególne objaśnienia dotyczą następujących zagadnień: pisania małą i wielką literą (*Pisanje velikih i malih slova* – s. 21–27), miękkości spółgłosek (*Mekoća suglasnika* – s. 28–30), dźwięczności spółgłosek (*Zvučnost suglasnika* – s. 31–32), pisowni par liter: *u – ó* (*Poljsko u ili ó?* – s. 33–35), *rz – ž* (*Poljsko rz ili ž?* – s. 36–37), *h – ch* (*Poljsko h ili ch?* – s. 38–42), samogłosek nosowych (*Nazalni samoglasnici* – s. 40–42), krótkiego *i* i *j* (*Poljsko i i j* – s. 43–46), pisowni łącznej czy rozdzielnej (*Rastavljeno ili sastavljeno pisanje?* – s. 47–53) oraz skrótów i skrótowców (*Kratice* – s. 54–60). Zaletą podręcznika jest sposób zwracania uwagi czytelnika na wyjątki od reguł, które są wyraźnie wyodrębnione w tekście akapitami poprzedzonymi strzałką. Szczególnie godne odnotowania wydaje się też dołączenie rozdziału o skrótach i skrótowcach, o których często zapomina się w podręcznikach dla cudzoziemców. Autorki w tabeli prezentującej abrewiacje, rozwijają je, podając ich chorwackie odpowiedniki. Przy akronimach zaś, przedstawionych również w tabeli, obok pełnej nazwy i znaczenia, podają także informację o tym, jak dany skrótowiec należy prawidłowo przeczytać. Przy kilku akronimach wkradły się błędy w zapisie ich wymowy, np. EKG *EKaGe zamiast EKaGie, USG *UeSGe zamiast UeSGie, EWG *EWuGe zamiast EWuGie, ale zostały one zauważone przez autorki i poprawione w dołączonej do książki erracie.

W drugiej części (s. 61–100) znaleźć można teksty dyktand, które zostały podzielone na trzy grupy pod względem tematycznej różnorodności zamieszczonych tekstów. W pierwszej grupie (*Diktati I* – s. 63–75) jest bowiem dwadzieścia tekstów pisanych w języku potocznej komunikacji codziennej, odnoszących się do sytuacji życia codziennego, np. rodziny, studiów, spędzania wolnego czasu, podróży, pór roku, zmieniającej się przyrody. W drugiej grupie (*Diktati II* –

s. 76–88) znajdują się teksty zaczerpnięte z polskich mediów, przede wszystkim z popularnych czasopism i Internetu – jest ich również dwadzieścia. Ich tematyka dotyczy festiwalów filmowych, przyznanych nagród, fachowych porad, czy wiadomości o Polsce. Trzecią grupę (*Diktati III* – s. 89–100) tworzą fragmenty z polskiej literatury współczesnej. Przed dyktandami znajdują się polecenia – instrukcje przebiegu pracy z tekstem. Polecenia te dotyczą, po pierwsze, przygotowania do pisania dyktanda (*Priprema*), po drugie pracy z płytą CD (*Rad s CD-om*) i po trzecie sprawdzenia napisanego dyktanda (*Ispravak*). Dla łatwiejszej samooceny na końcu każdego dyktanda w nawiasie podana jest liczba dopuszczalnych błędów, pozwalających na uzyskanie pozytywnej oceny. Pod dyktandem znajdują się pytania do tekstu, na które student powinien sobie odpowiedzieć jeszcze przed jego pisaniem. Zamieszczone pytania są bardzo trafnym posunięciem i zasługują na szczególną pochwałę, gdyż nawiązując do tekstu rozszerzają jego tematykę oraz zmuszają studenta do poszerzania słownictwa. W tekstach pogrubiono wyrazy, na które student powinien zwrócić szczególną uwagę.

Innego typu zadanie związane jest z dwudziestoma tekstami, zawartymi w trzeciej grupie, a więc fragmentami dzieł polskich pisarzy współczesnych (Beaty Pawlak, Andrzeja Stasiuka, Nataszy Goerke, Ryszarda Kapuścińskiego, Olgi Tokarczuk, Stefana Chwina, Stanisława Lema, Leszka Kołakowskiego, Czesława Miłosza, Wojciecha Kuczoka, Antoniego Libery, Janusza L. Wiśniewskiego, Stanisława Dygata, Mikołaja Łozińskiego, Marii Nurowskiej), które student powinien przetłumaczyć na język chorwacki. Po wykonaniu zadania student ma możliwość skonfrontowania własnego przekładu z przekładami doświadczonych tłumaczy, które znajdują się w trzeciej części podręcznika (*Hrvatski prijevodi diktata III* – s. 101–111). Zamieszczenie w podręczniku także tekstów literackich oraz polecenie ich tłumaczenia jest zabiegiem nowatorskim i zasługuje na szczególne uznanie. Student dzięki temu może poznać współczesną polską prozę różnych autorów i w przyszłości sięgnąć po wybrane dzieło w całości, zarówno w oryginale, jak i w chorwackim przekładzie. Trzecią część podręcznika, a więc zbiór sześćdziesięciu dyktand, kończy słowniczek wyrazów, pojawiających się w dyktandach, które mogą być dla chorwackiego studenta niezrozumiałe. Chorwackie wyjaśnienie problematycznych wyrazów dotyczy tylko ich użycia tekstowego w określonym dyktandzie, służy więc wyłącznie zrozumieniu tekstu dyktanda (*Hrvatsko značenje težih riječi iz diktata* – s. 112–115). Czwartą część podręcznika tworzy słownik ortograficzny polsko-chorwacki (*Poljsko-hrvatski rječnik s transkripcijom i osnovnim značenjem riječi* – s. 117–154), zawierający wyrazy, które chorwackiemu studentowi sprawiają największą trudność i w których błędy pojawiają się najczęściej. Słownik podaje wyjaśnienie wyrazu w jego podstawowym znaczeniu, co ułatwia studentowi rozumienie tekstów dyktand oraz transkrypcję wyrazów, pomocną przy zestawieniu i porównaniu dźwiękowej i graficznej strony tekstu.

Do podręcznika dołączona jest płyta CD z nagraniem tekstami dyktand, czytany z naturalną szybkością i wyraźną dykcją. Każdy tekst jest czytany trzykrotnie: pierwszy raz w całości, za drugim razem jest dyktowany, a więc czytany z przerwami, przeznaczonymi na pisanie, trzecie czytanie zaś ma na celu sprawdzenie przez studenta napisanego przez niego tekstu.

Na końcu podręcznika znajduje się spis literatury i ciekawych linków do stron internetowych dotyczących polskiej ortografii, do których student może sięgnąć sam w poszukiwaniu własnej drogi przyswajania polskich zasad ortograficznych (*Literatura i poveznice* – s. 157).

Podręcznik *Polska ortografija dla počǎtkujućyćh (Poljski pravopis za počǎtnike)* może stanowić pomoc dydaktyczną w nauczaniu języka polskiego nie tylko Chorwatów, ale i cudzoziemców władających językami południowosłowiańskimi. Można go uznać za publikację wzorową, w której autorkom przyświecał cel nie tylko zaprezentowania polskich zasad ortograficznych, lecz także przystosowania ich do potrzeb chorwackiego odbiorcy, a więc ze szczególnym naciskiem na zagadnienia sprawiające trudność chorwackiemu studentowi w przyswajaniu polskiej ortografii. Warto podkreślić również fakt, iż podręcznik ten nie wymaga pośrednictwa nauczyciela w przyswajaniu przez studenta zasad polskiej ortografii, może być wykorzystywany podczas pracy samodzielnej lub przez nauczyciela w trakcie zajęć. Ponieważ w nauce ortografii chodzi o przedstawienie reguł, a więc często po prostu o wyliczenie zasad, nie bez znaczenia jest strona formalna podręcznika. Zastosowanie tabel do prezentacji głosek, wyrazów i ich znaczeń, pogrubienie w tekstach wyrazów kłopotliwych dla studenta czy wyodrębnienie z tekstu wyjątków za pomocą akapitów poprzedzonych strzałkami nadaje całości prezentowanego materiału przejrzystość i uporządkowanie wyводу. Nowością, za którą należy szczególnie pochwalić autorki, jest zamieszczenie w tego typu podręczniku tekstów literackich przeznaczonych do tłumaczenia, które dają studentom możliwość sprawdzenia swoich umiejętności również w zakresie translatoryki. Dobrze się stało, że tak przydatny podręcznik, dzięki zasłudze zagrzebskich polonistek, poszerzył ubogi dotychczas zbiór publikacji dotyczących nauczania cudzoziemców polskiej ortografii.